

การเมือง ภาคประชาชน ด้านที่ต้องฝ่าเจตภัยที่ต้องตอบ

บรรจง นะแส เลขาธิการ กป.อพช.ใต้

การต่อสู้ดิ้นรนเพื่อการอยู่รอดเพื่อปัจจัย 4 ยังเป็นป้อมปราการที่ชุมชนในสังคมไทยยังฝ่าไปไม่ได้ การรุกคืบเข้ายึดพื้นที่ของระบบทุนนิยมและกระแสโลกาภิวัตน์ในทุกส่วนของปัจเจก ครอบครัวและสังคม เป็นพันธนาการที่รัดตึงแน่นหนาเพิ่มมากขึ้นทุกวัน ยังเป็นอุปสรรคที่สำคัญของการเมืองภาคประชาชน ในความหมายกว้าง ๆ ที่กล่าวว่า “ประชาชนต้องกำหนดอนาคตของตัวเอง” ด้วยสาเหตุปัจจัย 2 ประการคือ

1. สังคมไทยยังขาดวิสัยทัศน์ร่วมของสังคมโดยรวม ที่เกิดจากการขับเคลื่อนของการเมืองภาคประชาชนที่แท้จริง ที่สำคัญอันได้แก่การร่วมกำหนดระบบการปกครอง และระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม

2. ขนชั้นปกครองอันหมายถึง กลุ่มคนที่ไม่ได้มีส่วนในการผลิต ไม่ได้ใช้แรงงานในการผลิต ยังมีอำนาจในการควบคุมกลไกการบริหารจัดการผลตอบแทนของผลิตผลของคนส่วนใหญ่ให้ตกอยู่ในกลุ่มของตนเอง

ด้วยเหตุปัจจัย 2 ประการที่สำคัญ ทำให้การเมืองภาคประชาชนของสังคมไทยมีปฏิบัติการหรือปฏิสัมพันธ์กันในทางการเมืองในกรอบที่ถูกกำหนด เช่น การรณรงค์เพื่อให้ได้ให้ได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ใน พ.ศ. 2539 จนได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญปี 2540

หรือกรณีการรณรงค์เพื่อล้มระบอบทักษิณที่กำลังเป็นกระแสอยู่ในปัจจุบัน อีกกระแสหนึ่ง คือ การลุกขึ้นมาของชุมชนในการดูแลตัวเองในขอบเขตของชุมชนในการคลี่คลายปัญหาบางอย่างของชุมชนอันได้รับผลกระทบจากผลพวงของการพัฒนาจากระบบใหญ่ เช่น การรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดการออมของชุมชนมีการออมการบริหารจัดการทรัพย์สินไว้ในชุมชน ซึ่งเมื่อก่อนมีเพียงสถาบันการเงิน (ธนาคาร) ของรัฐและนายทุนเท่านั้น ที่ทำหน้าที่นี้และรับผลประโยชน์จากทรัพย์สินที่ประชาชนทั่วไปนำไปออมไปฝากไว้กับธนาคาร โดยแบ่งเศษเสี้ยวของผลประโยชน์ (ดอกเบี้ย) เพียงน้อยนิดกลับสู่เจ้าของเงินออม

หรือกรณีการลุกขึ้นของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรของชุมชนอย่างกรณี ป่าชุมชน ป่าชายเลนชุมชน ป่าพรุรวมไปถึง การสร้างเขตอนุรักษ์ เขตอภัยทานเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน ที่

สำคัญเพื่อรักษาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดแนบแน่นกับความอยู่รอดของการประกอบอาชีพ การทำมาหากินของชุมชน ในแง่ของการเมืองการปกครองในระดับชุมชน ความพยายามของชุมชนต่าง ๆ ในการสร้าง รื้อฟื้นการปกครองตัวเอง ที่สามารถตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาภายในชุมชนของตัวเองขึ้นมา เพราะได้ข้อสรุปว่าไม่สามารถพึ่งพาระบบการเมืองการปกครองที่รวมศูนย์และถูกกำหนดจากส่วนกลางได้ ความพยายามในการจัดตั้งสภาชุมชน ประชาคมหมู่บ้าน หรือชูรอในชุมชนมุสลิม ก็เป็นส่วนหนึ่งของความพยายามที่อยู่ในความหมายของการเมืองภาคประชาชนที่แท้จริง ที่กำลังดำเนินการกันอยู่ แต่เมื่อมองถึงสภาพปัญหาและจำนวนของชุมชนที่สามารถตื่นรู้ และลุกขึ้นมาปฏิบัติกรต่าง ๆ ที่กล่าวมาได้บ้าง ยังถือว่ามีจำนวนเพียงน้อยนิด เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณของชุมชนที่มีอยู่ในประเทศไทย

การเมืองภาคประชาชน ด้านที่ต้องฝ่าโจทย์ที่ต้องตอบ

เมื่อวิเคราะห์ดูปัญหาเชิงโครงสร้างที่ดูเหมือนเป็นปัญหาไกลตัวของภาคประชาชน ที่ต้องปากกัดตีนถีบ เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ให้ได้ในแต่ละวัน ระบบการเมืองที่ยังอยู่ในเงื้อมมือของนายทุน นักธุรกิจ ระบบเศรษฐกิจที่ผูกขาดและไร้ธรรมภิบาล ระบบการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบไม่สามารถเป็นพลังขับเคลื่อนหรือฝ่าด้านของปัญหาต่าง ๆ ที่กำลังเผชิญอยู่ ทั้งปัญหาในปัจจุบันและการสร้างอนาคตที่ดีงาม ผนวกกับนโยบายประชานิยมที่อาศัยช่องโหว่ของความอดอยากแค้น ความอ่อนแอทางสติปัญญาเพราะขาดข้อมูลข่าวสารที่รอบด้าน ทำให้ขาดอำนาจวิเคราะห์ ทำให้ขาดพลังอำนาจในการตัดสินใจในทางเลือกได้ การเมืองภาคประชาชนจึงต้องประสพกับด้านสำคัญ ๆ ที่ต้องฝ่า 3 ประการคือ

1. ธุรกรรมข้อเท็จจริงที่ดำรงอยู่ของสังคมไทยโดยรวม มีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งที่ได้ผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มเฉพาะตัว อันเกิดจากผลิตผลของคนส่วนใหญ่ในสังคม ในแง่ของการผูกขาดผลตอบแทนจากมูลค่าของผลิตผลของคนส่วนใหญ่ให้ตกเป็นของเฉพาะตัว เฉพาะกลุ่มของตัวเอง

2. กลุ่มผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากผลิตผลของคนส่วนใหญ่ ยังยึดกุมอำนาจรัฐที่มีทั้งอำนาจทางกลไก เช่น ข้าราชการในหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ และสร้างเครื่องมือทางการบริหารการปกครอง โดยเฉพาะการตรากฎหมายต่าง ๆ ออกมาบังคับใช้ที่ยังเน้นเพื่อปกป้องผลประโยชน์หรือรักษาผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม เฉพาะตัว มากกว่าเพื่อผลประโยชน์โดยรวมของสังคม

3. การลุกขึ้นของการเมืองภาคประชาชนในการตรวจสอบ ทวงถาม หรือขอจัดสรรการใช้ทรัพยากรของสังคม เช่น การปฏิรูปที่ดิน การจัดระบบเก็บภาษีที่เป็นธรรมเช่นภาษีมรดก ภาษีที่ดิน ตามอารยะประเทศที่เจริญเขาทำกัน เพื่อลดการผูกขาดและกระจายความชอบธรรมในการอยู่ร่วมกันของสังคมใหญ่ ยังไม่สามารถกระทำได้ รวมไปถึงการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังรุกคืบอยู่เรื่อย ๆ ชุมชนใดลุกขึ้นมาปกป้องคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอันเป็นฐานที่มั่นสุดท้ายของการประกอบอาชีพของการทำมาหากินหรือเพื่อรักษาความสงบสุขของชุมชนจะได้รับการข่มขู่ข่มเหง รวมไปถึงการปราบปรามอย่างรุนแรง เช่น กรณีของชาวประมงพื้นบ้านลุกขึ้นต่อต้านและการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายของกลุ่มนายทุน เจ้าของเรืออวนลาก อวนรุน เรือปั่นไฟจับปลากะตัก การลุกขึ้นมาปกป้องชุมชนและอาชีพของกลุ่มคัดค้านโครงการโรงแยกก๊าซและท่อส่งก๊าซไทย-มาเลเซีย ในจังหวัดสงขลา การลุก

ขึ้นปกป้องชุมชนของชุมชนบ้านกรูด ป่อนอก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นต้น

ที่กล่าวมา 3 ด้านสำคัญข้างต้นที่ยังเป็นอุปสรรคที่สำคัญของการเมืองภาคประชาชนที่เผชิญหน้าอยู่ การขับเคลื่อนการเมืองของภาคประชาชนจะอย่างไรที่จะฝ่าไปได้ ในขณะที่เดียวกันมีโจทย์มากมายสำหรับการขับเคลื่อนการเมืองภาคประชาชน ที่จะต้องหยิบยกขึ้นมาคลี่คลายที่ละโจทย์ ๆ อย่างมียุทธศาสตร์และยุทธวิธีที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงของสถานการณ์และบริบทของสังคมไทยที่มีหลายปัจจัยที่สลับซับซ้อน เช่น พัฒนาการของระบบการเมืองการปกครอง ฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของภาคประชาชนที่ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่ถูกโยงด้วยระบบอุปถัมภ์ ประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งล้วนมี 2 ด้าน คือ การถูกพันธนาการให้สยบยอมและพลังของการเป็นอิสระที่เข้มแข็งหรือการต่อสู้และการ ปลดปล่อย โจทย์ที่จะต้องช่วยกันหาคำตอบสำหรับการเมืองภาคประชาชนที่สำคัญ ๆ 2 ประการคือ

1. การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม การสร้างเค้าโครงของรูปแบบการเมืองการปกครองของสังคมไทยว่าควรจะเป็นไปในรูปแบบใดที่สามารถจัดปัญหาต่าง ๆ ที่ดำรงอยู่ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นต่อปัญหาเฉพาะหน้าและระยะยาวซึ่งในข้อเท็จจริงของประสบการณ์ของเพื่อนมนุษย์ร่วมโลกตามภูมิภาคต่าง ๆ มีมากพอจะเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ในประเด็นหลัก ๆ ที่สำคัญ เช่น ระบบการเมืองที่ดี ระบบการปกครองที่ดี ระบบเศรษฐกิจที่ดี ที่มีอยู่บนโลกใบนี้ หากจะยกตัวอย่างเค้าโครงกว้าง ๆ ว่าวิสัยทัศน์ร่วมของสังคมไทยควรจะเป็นอย่างไร เช่น สู่ระบบประชาธิปไตยที่แท้จริง? สู่ระบบสังคมนิยม? สู่ระบบสังคมนิยมประชาธิปไตย? หรือสู่สังคมนิรัฐสวัสดิการ เป็นต้น トラบใดที่การเมืองภาคประชาชน โดยเฉพาะภาคประชาชนที่เป็นผู้ทำการผลิตที่แท้จริง ไม่เรียนรู้ว่าเค้าโครงการเมืองการปกครองใดที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่เผชิญหน้าอยู่ ก็ยากที่จะก่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนสู่เป้าหมายได้

2. การรับมือกับฝ่ายที่สูญเสียจากระบบการเมืองการปกครองที่ตัวเอง กลุ่มของตัวเองได้ผลประโยชน์ และเสวยสุขอยู่บนความเดือดร้อนของผู้อื่นและมีอำนาจรัฐ กลไกรัฐอยู่ในมือเป็นที่แน่นอนว่าการเมืองภาคประชาชนจะต้องเผชิญกับชะตากรรมของการข่มขู่คุกคามและสุดท้ายก็ปราบปราม เช่นฆ่า การเมืองภาคประชาชนจะตั้งรับหรือสร้างกลไกอะไรขึ้นมารองรับเพื่อหลีกเลี่ยงหรือต่อรองไม่ให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้น

3. ด้านที่ต้องฟันฝ่าและ 2 โจทย์ที่ต้องตอบคำถามสำหรับการเมืองภาคประชาชน คือ ภารกิจที่สำคัญทางประวัติศาสตร์สำหรับผู้ที่คิดว่า จะขับเคลื่อนการเมืองภาคประชาชนในความหมาย ในเป้าหมายที่วางเอาไว้ว่า “ประชาชนต้องกำหนดอนาคตตัวเอง”